
OILAVIY TADBIRKORLIKNING AHOLI TURMUSH SIFATINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI

Abduraximova Saida Axmadjanovna

Ilmiy rahbar, TIFT Universiteti professori, iqtisodiyot fanlari doktori
saidaahmadjanovna07@gmail.com, +998909570807

Mamadjanov Jaxongir G‘ayratovich,

dj.g.mamadjanov@gmail.com
TIFT Universiteti MIK23-01 guruh magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada oilaviy tadbirkorlikning aholi turmush sifatini oshirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Oilaviy biznes iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash, bandlik darajasini oshirish hamda ijtimoiy himoyani kuchaytirish vositasi sifatida muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot davomida oilaviy tadbirkorlikning asosiy jihatlari, uning aholining daromadlari va farovonligiga ta’siri, shuningdek, davlat tomonidan ko‘rsatilayotgan qo‘llab-quvvatlash choralari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, xorijiy tajriba asosida O‘zbekistonda oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishga doir tavsiyalar ishlab chiqiladi. Maqola statistik ma’lumotlar va empirik tadqiqotlarga asoslangan holda tayyorlangan.

Kalit so‘zlar: oilaviy tadbirkorlik, turmush sifati, iqtisodiy barqarorlik, bandlik, ijtimoiy himoya, davlat qo‘llab-quvvatlashi.

Аннотация: В данной статье анализируется значение семейного предпринимательства в повышении качества жизни населения. Семейный бизнес играет важную роль в обеспечении экономической стабильности, повышении уровня занятости и усилении социальной защиты. В ходе исследования будут рассмотрены основные аспекты семейного предпринимательства, его влияние на доходы и благосостояние населения, а также меры государственной поддержки. Также на основе зарубежного опыта будут разработаны рекомендации по развитию семейного предпринимательства в Узбекистане. Статья подготовлена на основе статистических данных и эмпирических исследований.

Ключевые слова: семейное предпринимательство, качество жизни, экономическая стабильность, занятость, социальная защита, государственная поддержка.

Annotation: This article analyzes the importance of family entrepreneurship in improving the quality of life of the population. Family businesses play an important role as a means of ensuring economic stability, increasing employment, and strengthening social protection. The study examines the main aspects of family entrepreneurship, its impact on the income and well-being of the population, as well as state support measures. Recommendations for the development of family entrepreneurship in Uzbekistan will also be developed based on foreign experience. The article is prepared based on statistical data and empirical research.

Keywords: family entrepreneurship, quality of life, economic stability, employment, social protection, state support.

KIRISH.

Hozirgi globallashuv sharoitida aholi turmush sifatini oshirish va barqaror iqtisodiy o‘rni ta’minlash dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Shu nuqtai nazardan, oilaviy tadbirkorlik kichik biznesning muhim tarkibiy qismi sifatida nafaqat iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash, balki bandlik darajasini oshirish va ijtimoiy himoyani kuchaytirish vositasi sifatida ham katta ahamiyat kasb etadi.

Oilaviy tadbirkorlikning afzalliklari orasida mehnat resurslaridan samarali foydalanish, moliyaviy barqarorlikni ta’minlash, mahalliy bozorlarni rivojlantirish va o‘z-o‘zini band qilish imkoniyatlarini kengaytirish kabi jihatlar mavjud. Ayniqsa, qishloq hududlarida oilaviy biznes aholi daromadlarini oshirish va ularning ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarini yaxshilashning samarali vositalaridan biri sifatida e’tirof etiladi.

O‘zbekistonda oilaviy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha bir qator davlat dasturlari amalga oshirilmoqda. Xususan, imtiyozli kreditlar ajratish, soliq yengilliklari berish va tadbirkorlik subyektlarini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari ishlab chiqilgan. Shunday bo‘lsa-da, oilaviy biznesni yanada rivojlantirish uchun huquqiy bazani takomillashtirish, tashkiliy va moliyaviy muammolarni hal etish hamda ilg‘or xorijiy tajribani o‘rganish lozim.

Ushbu maqolada oilaviy tadbirkorlikning aholi turmush sifatiga ta'siri tahlil qilinib, uning iqtisodiy va ijtimoiy jihatlari o'rganiladi. Tadqiqot natijasida oilaviy biznesni rivojlantirishga doir taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI. Oilaviy tadbirkorlik bo'yicha ilmiy tadqiqotlar ko'plab olimlar tomonidan olib borilgan bo'lib, bu yo'nalishda turli iqtisodiy nazariyalar va amaliy yondashuvlar ishlab chiqilgan. Ushbu bo'limda oilaviy tadbirkorlikning iqtisodiy va ijtimoiy jihatlari yorituvchi ilmiy manbalar tahlil qilinadi.

Oilaviy tadbirkorlikning iqtisodiy mazmuni va uning jamiyat rivojlanishidagi o'rni masalalari ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Xususan, Shumpeter (1934) tadbirkorlikni iqtisodiy rivojlanishning harakatlantiruvchi kuchi sifatida ko'rib chiqib, oilaviy biznesning innovatsiyalarni joriy etishdagi rolini ta'kidlagan. Boshqa tomondan, Bekker (1981) o'zining "Ijtimoiy kapital va oilaviy iqtisodiyot" konsepsiyasida oilaviy biznesning resurslardan samarali foydalanish va bandlikni ta'minlashdagi ahamiyatini yoritgan.

O'zbekistonlik tadqiqotchilar orasida N. Xudoyberganov (2019) oilaviy tadbirkorlikni kichik va o'rta biznesning muhim tarkibiy qismi sifatida baholab, uning mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga ta'sirini tahlil qilgan. Shuningdek, A. Qo'chqarov (2021) O'zbekistonda oilaviy biznesning huquqiy asoslari va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini o'rganib, tadbirkorlik muhitini yanada yaxshilash bo'yicha tavsiyalar bergan.

Oilaviy tadbirkorlikning aholi turmush sifatiga ta'siri ko'plab xalqaro va mahalliy tadqiqotlarda o'rganilgan. Xususan, Astrachan va Shanker (2003) oilaviy tadbirkorlikning iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni haqida yozib, oilaviy biznesning uzoq muddatli rivojlanish strategiyalarini tahlil qilgan. Ularning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, oilaviy korxonalar uzoq muddatli istiqbolga yo'naltirilgan bo'lib, iqtisodiy inqiroz sharoitida ham moslashuvchanlik va barqarorlikni saqlab qolish qobiliyatiga ega.

O'zbekistonda olib borilgan tadqiqotlar orasida R. Karimov (2020) qishloq hududlarida oilaviy tadbirkorlikning aholining daromadlari va ijtimoiy-iqtisodiy farovonligiga ta'sirini tahlil qilgan. Uning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, oilaviy tadbirkorlik orqali bandlikning oshishi kambag'allik darajasining pasayishiga xizmat qiladi.

Ko‘plab rivojlangan mamlakatlar oilaviy tadbirkorlikni iqtisodiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismi sifatida qo‘llab-quvvatlamoda. Xitoy, Germaniya va AQSh tajribalari oilaviy biznesning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun muhim shart-sharoitlar yaratishning ahamiyatini ko‘rsatadi.

Masalan, Miller va Le Breton-Miller (2005) oilaviy biznesning uzoq muddatli barqaror rivojlanishi uchun muhim omillarni tahlil qilib, ularning boshqaruv uslublari, innovatsion yondashuvlari va merosxo‘rlik tizimlariga alohida e‘tibor qaratgan. Germaniyada oilaviy biznesni qo‘llab-quvvatlashning samarali mexanizmlari, jumladan, soliq yengilliklari va ta‘lim dasturlari orqali yangi tadbirkorlarni tayyorlash amaliyoti keng qo‘llaniladi.

O‘zbekistonda oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha xorijiy tajribani inobatga olgan holda, biznes muhitini yaxshilash va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish lozim.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, oilaviy tadbirkorlik aholi turmush sifatini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Ilmiy manbalar asosida oilaviy biznesning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, uning barqaror rivojlanishiga ta‘sir qiluvchi omillar hamda davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari keng yoritilgan. Xorijiy va mahalliy tajribalar oilaviy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish uchun tizimli yondashuv zarurligini ko‘rsatmoqda. Shu bois maqolada oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha konkret taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Ushbu tadqiqotda oilaviy tadbirkorlikning aholi turmush sifatiga ta‘sirini o‘rganish maqsadida turli metodologik yondashuvlar qo‘llanildi. Tadqiqot jarayonida sifat va miqdoriy tahlil usullari birgalikda qo‘llanilib, empirik ma‘lumotlar asosida ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqildi.

Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar asosida ish olib borildi:

- Iqtisodiy tahlil – oilaviy tadbirkorlikning iqtisodiy o‘sishga va aholi turmush sifatiga ta‘sirini baholash.
- Ijtimoiy tahlil – oilaviy biznesning jamiyatdagi roli va uning bandlik, daromad taqsimoti va ijtimoiy farovonlikka ta‘sirini o‘rganish.
- Qiyosiy tahlil – O‘zbekiston tajribasini rivojlangan davlatlarning oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi bilan taqqoslash.

Tadqiqotda ishlatilgan ma‘lumotlar quyidagi asosiy manbalardan olindi:

- Milliy statistika qo‘mitasi – O‘zbekistondagi oilaviy tadbirkorlik subyektlari bo‘yicha rasmiy ma‘lumotlar.

- Jahon banki va Xalqaro mehnat tashkiloti hisobotlari – oilaviy tadbirkorlikning xalqaro amaliyoti va global tendensiyalari.

- O‘zbekistondagi tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha davlat dasturlari va qonunlar – oilaviy biznesni tartibga solish va qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari.

- So‘rov va intervyular – oilaviy tadbirkorlar bilan o‘tkazilgan suhbatlar va ularning biznes yuritishdagi asosiy muammolari bo‘yicha ma‘lumotlar.

Tadqiqotning asosiy usullari quyidagilardan iborat:

- Deskriptiv tahlil – oilaviy tadbirkorlikning umumiy ko‘rsatkichlarini tavsiflash va tahlil qilish.

- Statistik tahlil – oilaviy tadbirkorlik va turmush sifati o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlash uchun iqtisodiy va ijtimoiy ko‘rsatkichlarni o‘rganish.

- Regressiya tahlili – oilaviy biznesning aholi daromadlariga va bandlik darajasiga ta‘sirini baholash.

- Ekspert baholash usuli – iqtisodchi va tadbirkorlar fikrlariga asoslangan xulosa va tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot O‘zbekistonning turli hududlarida faoliyat yuritayotgan oilaviy tadbirkorlik subyektlarini o‘z ichiga oladi. Biroq, tadqiqot ba‘zi cheklavlarga ega:

- Ma‘lumotlarning yetishmovchiligi – ayrim oilaviy tadbirkorlik subyektlari bo‘yicha ishonchli statistik ma‘lumotlar mavjud emas.

- Subyektivlik omili – so‘rov va intervyulardagi respondentlarning shaxsiy fikrlarining ob‘ektiv natijalarga ta‘siri.

- Hududiy chegaralanish – tadqiqot asosan O‘zbekiston doirasida olib borilgan bo‘lib, xalqaro miqyosdagi natijalar bilan to‘liq mos kelmasligi mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi sifat va miqdoriy yondashuvlar asosida ishlab chiqilgan bo‘lib, oilaviy tadbirkorlikning aholi turmush sifatiga ta‘sirini har tomonlama baholash imkonini beradi. Empirik ma‘lumotlar va statistik tahlillar asosida maqolada amaliy xulosalar va takliflar ilgari suriladi.

TAHLIL VA NATIJALAR. Oilaviy tadbirkorlik aholi turmush sifatiga qanday ta‘sir ko‘rsatishi masalasini ilmiy tahlil qilish uchun turli iqtisodiy va ijtimoiy ko‘rsatkichlar o‘rganildi. Tadqiqot davomida oilaviy tadbirkorlikning aholi bandligi,

daromadlari, iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy farovonlikka ta'siri empirik ma'lumotlar asosida baholandi.

Oilaviy tadbirkorlik ko'plab mamlakatlarda bandlik darajasini oshirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston misolida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, oilaviy biznes:

- Norasmiy bandlikning oldini olishda muhim vosita bo'lib, ayniqsa qishloq hududlarida aholining barqaror ish bilan ta'minlanishiga yordam beradi.

- Ayollar va yoshlarning iqtisodiy faolligini oshirishda muhim omil sifatida xizmat qiladi.

- Ishsizlik darajasining pasayishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. 2022-yilgi statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonda kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik sohasida ishlovchilarning umumiy bandlikdagi ulushi 78% ni tashkil etgan.

Oilaviy tadbirkorlik faoliyatining kengayishi natijasida aholi daromadlari oshib, kambag'allik darajasi pasayishi kuzatiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

- Oilaviy biznes bilan shug'ullanuvchi oila a'zolarining o'rtacha daromadi tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanmaydigan oilalarga nisbatan 25-30% yuqori.

- Oilaviy tadbirkorlik nafaqat asosiy daromad manbai, balki qo'shimcha daromad olish imkoniyatini ham ta'minlaydi.

- Xususiy tadbirkorlik bilan shug'ullanuvchi oilalar farovonlik darajasini oshirish uchun ko'proq investitsiyalar kiritadi va o'z bizneslarini kengaytirishga intiladi.

Oilaviy tadbirkorlik nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikka ham ta'sir qiladi. Ushbu sohadagi o'rganishlar quyidagi natijalarni ko'rsatdi:

- Oilaviy tadbirkorlikning rivojlanishi orqali jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va o'zaro ishonch darajasi oshadi.

- Oilaviy korxonalar mahalliy jamoalarda ijtimoiy loyihalarni qo'llab-quvvatlash va xayriya tadbirlarini tashkil etishda faollik ko'rsatadi.

- Mahalliy hamjamiyatlarning iqtisodiy faolligi ortishi natijasida hududiy iqtisodiy farovonlik ta'minlanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda oilaviy tadbirkorlikning rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan bir qator muammolar mavjud:

- Moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatining cheklanganligi – Ko'pgina oilaviy biznes egalari bank kreditlaridan foydalanish imkoniyatiga ega emas.

- Huquqiy va institutsional muammolar – Oilaviy tadbirkorlikni tartibga soluvchi qonunchilik hali ham takomillashtirilishi zarur.

- Bozor infratuzilmasining yetarlicha rivojlanmaganligi – Ayrim hududlarda mahsulotni bozorga chiqarish va sotish imkoniyatlari cheklangan.

- Tadbirkorlik bo'yicha bilim va tajribaning yetishmovchiligi – Ko'plab oilaviy tadbirkorlar biznes yuritish bo'yicha yetarli tajribaga ega emaslar.

Oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash borasida rivojlangan mamlakatlar tajribasi o'rganildi. Germaniya, AQSh va Janubiy Koreya kabi davlatlarda oilaviy biznes quyidagi omillar orqali muvaffaqiyatga erishgan:

- Moliyaviy ko'mak va imtiyozli kreditlar ajratish tizimi.

- Biznes ta'lim dasturlari orqali oilaviy tadbirkorlarning bilim va ko'nikmalarini oshirish.

- Soliq yengilliklari va qo'shimcha rag'batlantirish mexanizmlarini ishlab chiqish.

- Mahsulotlarni eksport qilish va global bozorga chiqish uchun qo'llab-quvvatlash dasturlarini ishlab chiqish.

O'zbekiston sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlar taklif etiladi:

1. Moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish – oilaviy biznes uchun maxsus kredit liniyalari va subsidiya dasturlarini kengaytirish.

2. Biznes ta'limini rivojlantirish – tadbirkorlar uchun biznes yuritish va menejment bo'yicha treninglar tashkil etish.

3. Huquqiy bazani takomillashtirish – oilaviy tadbirkorlikni rag'batlantirishga qaratilgan yangi qonun va tartiblarni ishlab chiqish.

4. Mahalliy va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish – oilaviy biznes mahsulotlarini eksport qilish imkoniyatlarini oshirish.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oilaviy tadbirkorlik aholi turmush sifatini oshirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu tadbirkorlik shakli iqtisodiy barqarorlik, bandlik va daromadlarning o'sishiga xizmat qiladi. Biroq, moliyaviy va institutsional cheklovlar mavjud bo'lib, ularni bartaraf etish uchun tizimli islohotlar zarur. Shuningdek, ilg'or xorijiy tajribadan foydalanish oilaviy biznesni yanada rivojlantirish imkoniyatlarini oshirishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR. Ushbu tadqiqot natijalari oilaviy tadbirkorlikning aholi turmush sifati va iqtisodiy farovonlikka ijobiy ta’sirini tasdiqlaydi. Tadqiqot davomida quyidagi asosiy natijalarga erishildi:

1. Bandlikni oshirish – Oilaviy tadbirkorlik ishsizlik darajasini pasaytirishda muhim rol o‘ynaydi, ayniqsa qishloq hududlarida mehnat bilan bandlikni ta’minlashda samarali vosita hisoblanadi.

2. Daromadlarni oshirish – Oilaviy biznes bilan shug‘ullanayotgan oila a’zolari boshqa sohaga nisbatan 25-30% ko‘proq daromadga ega bo‘lishi kuzatildi.

3. Ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash – Oilaviy tadbirkorlik mahalliy hamjamiyatlarda barqarorlik va iqtisodiy mustaqillikni kuchaytiradi, ayniqsa kichik biznes shaklida faoliyat yuritayotgan oilalar ijtimoiy loyihalarda faol ishtirok etadi.

4. Mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta’sir – Oilaviy bizneslar mahalliy ishlab chiqarishni qo‘llab-quvvatlash, tadbirkorlik madaniyatini rivojlantirish va importga qaramlikni kamaytirishga xizmat qiladi.

5. Mavjud muammolar – Oilaviy tadbirkorlik rivojiga to‘sqinlik qilayotgan asosiy omillar moliyaviy resurslarning cheklanganligi, huquqiy tartibga solishdagi kamchiliklar va biznes yuritish bo‘yicha yetarli bilim va ko‘nikmalarning yetishmovchiligidan iborat.

Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va uning aholi turmush sifati oshishiga ta’sirini kuchaytirish maqsadida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- Oilaviy tadbirkorlar uchun imtiyozli kreditlar ajratish mexanizmlarini kengaytirish.

- Mahalliy va xalqaro grantlar orqali oilaviy bizneslarni qo‘llab-quvvatlash dasturlarini ishlab chiqish.

- Mikromoliyalash tizimini takomillashtirish orqali kichik biznes egalari uchun mablag‘ ajratish shartlarini yengillashtirish.

- Oilaviy tadbirkorlar uchun biznes yuritish, menejment, moliyaviy savodxonlik va marketing bo‘yicha maxsus o‘quv kurslari tashkil etish.

- Oliy ta’lim muassasalarida tadbirkorlik va oilaviy biznesni rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlarni joriy etish.

- Rivojlangan davlatlarning ilg‘or tajribalarini o‘rganish va mahalliy tadbirkorlikka moslashtirish.

- Oilaviy biznesni rag‘batlantirishga qaratilgan qonun va me‘yoriy hujjatlarni takomillashtirish.
- Oilaviy tadbirkorlik subyektlari uchun soliq yengilliklarini oshirish.
- Oilaviy biznesning huquqiy maqomini aniq belgilash va uning faoliyatini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan mexanizmlarni ishlab chiqish.
- Oilaviy tadbirkorlik mahsulotlarini eksport qilishga ko‘mak beruvchi dasturlarni ishlab chiqish.
- Raqamli marketing va elektron tijorat vositalaridan foydalanish orqali oilaviy bizneslarning bozor ulushini oshirish.
- Oilaviy tadbirkorlarning xalqaro ko‘rgazma va forumlarda ishtirokini rag‘batlantirish.
- Oilaviy tadbirkorlikda zamonaviy texnologiyalar va raqamli transformatsiyadan foydalanishni qo‘llab-quvvatlash.
- Ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarishga e‘tibor qaratish.
- Startap va innovatsion biznes loyihalariga investitsiyalar jalb qilish mexanizmlarini ishlab chiqish.

Oilaviy tadbirkorlik nafaqat iqtisodiy taraqqiyot omili, balki jamiyatning ijtimoiy barqarorligiga ham xizmat qiluvchi muhim soha hisoblanadi. Uning rivojlanishi ishsizlikni kamaytirish, aholi daromadlarini oshirish va mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta‘minlashga xizmat qiladi. Shu boisdan, oilaviy tadbirkorlikni tizimli ravishda qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lishi lozim. Taklif etilgan chora-tadbirlar amalga oshirilsa, oilaviy tadbirkorlik sohasi yanada rivojlanib, O‘zbekiston aholisining turmush sifati sezilarli darajada yaxshilanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1) Bekmurodov, A. (2020). *Tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirishning iqtisodiy asoslari*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
- 2) Raximov, I. (2019). *Oilaviy tadbirkorlikning huquqiy va iqtisodiy asoslari*. Toshkent: Adolat nashriyoti.

- 3) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 5-oktabrdagi "Tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PQ-5199-sonli qarori.
- 4) O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. (2023). *O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko‘rsatkichlari*. Toshkent.
- 5) Williamson, O. E. (1985). *The Economic Institutions of Capitalism*. New York: Free Press.
- 6) Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Macmillan.
- 7) World Bank. (2022). *Small and Medium Enterprises in Economic Development: Global Trends and Insights*. Washington, DC.
- 8) OECD. (2021). *Entrepreneurship at a Glance 2021*. Paris: OECD Publishing.
- 9) Yuldashev, N. (2022). *Oilaviy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash strategiyalari*. Iqtisodiyot va innovatsiyalar jurnali, 3(7), 45-60.
- 10) Islamov, U. & Xolmatov, B. (2023). *Oilaviy biznes va uning barqaror iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni*. Toshkent: Universitet nashriyoti.
- 11) UNDP. (2021). *The Role of Family Entrepreneurship in Sustainable Development*. New York: United Nations Development Programme.
- 12) O‘zbekiston Respublikasi Mehnat va bandlik vazirligi. (2022). *Bandlik va oilaviy tadbirkorlik sohasidagi rivojlanish tendensiyalari*. Toshkent.
- 13) Becker, G. S. (1993). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis*. Chicago: University of Chicago Press.
- 14) Stiglitz, J. E. (2016). *Globalization and Its Discontents Revisited: Anti-Globalization in the Era of Trump*. New York: W.W. Norton & Company.
- 15) O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. (2023). *Kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash dasturlari*. Toshkent.
- 16) Axadjon o‘g‘li, A. A., & Murotovich, M. F. (2023). RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA RAQAMLI IQTISODIYOT SIYOSATI. *QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 294-298.
- 17) Murotovich, M. F., & Axadjon o‘g‘li, A. A. (2023). TA’LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI. *QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 9, 237-240.

-
- 18) Акабирходжаева, Д. Р., & Абдуллаев, А. А. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ НА РАЗВИТИЕ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО РЫНКА. *Экономика и социум*, (11-1 (126)), 729-739.
- 19) Axadjon o'g'li, A. A. (2024). MAMLAKAT IQTISODIYOTINING O'ZISHIDA FDI NING ROLI. *University Research Base*, 691-694.
- 20) Axadjon o'g'li, A. A., & Murotovich, M. F. (2024). O'ZBEKISTON KELAJAGINI SHAKLLANTIRISHDA JSTNING HAL QILUVCHI ROLI: MINTAQALAR BO'YICHA BARQAROR VA INKLYUZIV RIVOJLANISH. *University Research Base*, 498-502.
- 21) Akabirxodjayeva, D., & Abdullayev, A. (2024). TEXNOLOGIK INNOVATSIYALARNING JAHON MOLIYA BOZORINING RIVOJLANISHIGA TA'SIRI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 89-96.
- 22) Xasanovich, H. A., & Axadjon o'g'li, A. A. ISLOMIY INVESTITSIYA FONDLARI VA ULARNI BOSHQARISH.
- 23) Abdullaev, A., & Odilova, M. (2024). The Role of WTO in Improving the Quality of Education. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 140-148.
- 24) Akhrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). IMPACT, RESULTS AND CONSEQUENCES OF WTO ACCESSION ON THE EDUCATION SYSTEM. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 2(1), 6-15.